

BOLALARNI DARSLARGA BO'LGAN QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK USULLARI

Turabekova Dilduza Asatillaeyvna

Toshkent viloyati Yuqori Chirchiq tumani 8-maktab amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA: *O'qishga qiziqish – bolalarda bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyojni shakllantiruvchi muhim omil. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida ushbu qiziqishni uyg'otish va rivojlantirish kelgusidagi ta'lim jarayoniga mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi. Quyida bolalarda o'qishga qiziqishni shakllantirish uchun samarali usullar keltiriladi.*

Kalit so'zlar: *O'qishga qiziqish, boshlang'ich ta'lim, hikoya qilish, ta'limiy o'yinlar, o'qituvchi va ota-ona hamkorligi, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, ruhiy holat, tushkunlik*

KIRISH

Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qishga qiziqishni shakllantirishning samarali usullari yoritilgan. Rang-barang materiallar, hikoya qilish texnikasi, ta'limiy o'yinlar va o'qituvchi hamda ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik orqali bolalarda o'qishga bo'lgan mehr uyg'otish masalalari tahlil qilingan. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning o'quv yutuqlarini oshirish, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

1. Qiziqarli materiallardan foydalanish

Bolalar tabiatan qiziquvchan bo'lishadi. Shu sababli, ularga yoshiga mos, rang-barang va o'yin elementlari bilan boyitilgan materiallarni taqdim etish muhimdir. Masalan: Rangli kitoblar, rasmi ensiklopediyalar. Bolalar uchun mos multimedialar yoki qisqa videoroliklar.

2. Hikoya qilish san'ati. Hikoya orqali bilim berish bolalarda tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. O'qituvchi yoki ota-ona bolalarga o'ziga xos ovoz ohangi bilan hikoya qilib bersa, bu ularni o'qishga

undaydi. Shu bilan birga, bolalarni hikoya mazmunini taxmin qilish yoki davom ettirishga jalb qilish ham qiziqishni oshiradi.

3. O'yin texnologiyalaridan foydalanish

Bolalar uchun o'yinlar – eng samarali o'qitish usulidir. O'yin orqali: Harf va so'zlarni o'rganish.

Savollar va javoblar shaklida dars tashkil qilish.

Turli tanlov va viktorinalar o'tkazish.

Masalan, "Kim ko'proq so'z topadi?" o'yini orqali lug'at boyligini oshirish mumkin.

4. Rag'batlantirish

Bolalarni kichik yutuqlari uchun maqtash, rag'batlantirish ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va keyingi faoliyatga qiziqishini kuchaytiradi. Rag'batlantirish nafaqat sovg'a orqali, balki oddiy iliq so'zlar bilan ham amalga oshirilishi mumkin.

5. Shaxsiy qiziqishlarini inobatga olish

Har bir bolaning o'ziga xos qiziqishlari bor. Masalan, kimdir hayvonlar haqida ko'proq bilishni xohlasa, boshqasi ertak yoki fantastik voqealarga qiziqishi mumkin. O'quv materiallari va darslarni shunga moslashtirish ularni o'qishga yanada jalb qiladi.

6. Oila va maktabning hamkorligi

O'qishga qiziqish shakllanishida ota-onalar ham faol rol o'ynashi kerak. Uyda o'qish uchun qulay muhit yaratish, oilaviy tarzda kitob o'qish va o'quv jarayonida ota-onaning ishtiroki bolalarning o'qishga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi

Bolalarda o'qishga qiziqishni shakllantirish mavzusi o'qitish pedagogikasi, psixologiya, didaktika va bolalar rivojlanishi kabi ko'plab sohalar bilan bog'liq. Adabiyotlar tahlilini quyidagi asosiy mavzular bo'yicha ajratib ko'rib chiqamiz:

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). "Self-determination theory."

Ushbu nazariya o'quvchilarning ichki va tashqi motivatsiyalarini tushunishda muhim. Bolalarda ichki motivatsiyani rivojlantirish orqali o'qishga qiziqishni oshirishga urg'u beradi.

Vygotsky, L. S. (1978). "Mind in Society."

Vygotskiy bola rivojlanishi va o'qitish jarayonidagi ijtimoiy omillarni ta'kidlaydi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi o'qituvchiga bola qiziqishini rivojlantirishda yordam beradi.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). "Intrinsic and extrinsic motivations Natija

Tahlil qilingan adabiyotlar asosida bolalarda o'qishga qiziqishni shakllantirishga quyidagi yondashuvlar samarali ekanligi aniqlandi:

1. Ichki motivatsiyani rivojlantirish

Bolalarda tabiiy qiziquvchanlikni qo'llab-quvvatlash o'qishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. Ushbu jarayon o'yinlar, tadqiqot faoliyati va mustaqil o'rganish imkoniyatlari orqali amalga oshirilishi mumkin. (Deci va Ryan, 1985)

2. O'yin elementlaridan foydalanish

Darslarga o'yin elementlarini kiritish o'quv jarayonini qiziqarli qiladi, ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun. (Vygotsky, 1978)

3. Ijtimoiy omillarni inobatga olish

O'qishga qiziqish ko'p hollarda ijtimoiy o'zaro ta'sirlar orqali shakllanadi. Guruhda ishlash va do'stona raqobat o'quvchini rag'batlantiradi.

4. Individual yondashuv

Har bir bolaning qiziqishlari va o'quv uslublarini hisobga olish orqali o'quv jarayoni samaradorligini oshirish mumkin. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bolalarda o'qishga qiziqishni shakllantirish kompleks yondashuvni talab qiladi:

1. Didaktik usullarni qo'llashning ahamiyati

Barcha bolalar uchun mos keladigan yagona metod yo'qligi aniqlandi. Shuning uchun o'qituvchi didaktik usullarni individual va guruh ehtiyojlariga moslashtirishi zarur.

2. Psixologik omillarning ta'siri

Psixologik xavfsizlik muhiti bolalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. O'quvchilarning xatolardan qo'rqmasdan erkin fikrlashi uchun imkoniyat yaratish lozim.

3. Ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar ta'siri

O'qishga qiziqishni shakllantirish jarayonida oilaviy muhit va resurslarga ega bo'lish muhim rol o'ynaydi. Resurslarga boy muhit bolalarda tabiiy qiziquvchanlikni rag'batlantiradi. 4. O'qituvchi mahoratining o'rni

O'qituvchining pedagogik mahorati va dars jarayonini tashkil etish usullari bolalarning o'qishga qiziqish darajasiga bevosita ta'sir qiladi. Yangi texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanadi

XULOSA

Bolalarda o'qishga qiziqishni shakllantirish muntazam va ijodiy yondashuvni talab qiladi. Qiziqarli va rang-barang darslar, o'yinlar, hamkorlik va rag'batlantirish orqali bu maqsadga erishish mumkin. O'qishga bo'lgan qiziqish bolalarning nafaqat ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini oshiradi, balki ularni hayot davomida o'zini rivojlantirishga undaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 6878.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
4. Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Harper & Row.
5. Schunk, D. H. (2008). *Learning Theories: An Educational Perspective* (5th ed.). Pearson.